

προέρχονται, ἀντὶ ἀδελφῶν κοινωνικῶν ἐργατῶν μετὰ φιλαλληλίας καὶ διαφέροντος ὑπὲρ τῆς κοινῆς προόδου ἐργαζομένων, ὑποκριταί, ἢ δεισιδαίμονες, ὡς οἱ πλείστοι τῶν φυλακισμένων, ἀποβάλλει ὁσημέραι τὴν ἀνασταλτικὴν αὐτῆς δύναμιν πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τοῦ ἐγκλήματος, διαρητουῖσα μόνον ταύτην ἴσως εἰς τὰ κατώτερα στρώματα τῶν πτωχῶν καὶ ἀγγραμμάτων, οἵτινες, κατὰ τὴν ἀνωτέρω στατιστικὴν, ὀλιγώτεροι σχετικῶς εἶναι τῶν ἐγγραμμάτων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

## 16) Πολιτεία καὶ ἔγκλημα

Τὰ δικαστήρια ὡσαύτως καὶ ἡ πρυτανεύουσα φιλοσοφία τῆς ποινῆς καὶ αἱ φυλακαί μας, ἰδρύματα ἰδρυθέντα, ἐκεῖνα μὲν ὅπως παράσχωσι δικαιοσύνην εἰς τοὺς ἀδικουμένους, αὐταὶ δὲ ὅπως ἠθικῶς ἐπανορθώσωσι τὰ παρεκτρέπομενα καὶ ἀδικήσαντα μέλη τῆς κοινωνίας μας, ποσάκις δὲν γίνονται αἷτια τοῦ ἐγκλήματος καὶ δὴ τῆς ὑποτροπῆς αὐτοῦ !

Ποῖος λ. χ. εἶναι βέβαιος ὅτι τὸ συνέδριον τῶν ἐνόρκων τῆς Λαμίας ἢ τοῦ Καρπενησίου ἢ καὶ τοῦ Πειραιῶς ἀκόμη, ἀποτελούμενον ἐξ ἐμπόρων, ἰατρῶν ἢ ἄλλων εὐυπολήπτων κατὰ πάντα προσώπων, ἀλλὰ στερουμένων ψυχολογικῆς μορφώσεως ἢ ἀδυνατούντων νὰ δίδωσι τὰ αἷτια τοῦ ἐγκλήματος καὶ σταθμίσωσι τὴν εὐθύνην τοῦ κατηγορουμένου, θὰ δικάσῃ δικαίως πᾶν ἔγκλημα ;

Καὶ πῶς δὲν εἶναι ἐπόμενον ὁ δεχόμενος τὸν τυχαῖον δικηγόρον πρὸς ὑπεράσπισιν ἐν τῷ δικαστηρίῳ πτωχὸς νὰ τιμωρηθῇ πολλάκις ἀδίκως, ὁ δὲ τοὺς μεγαλυτέρους καὶ ἱκανωτέρους δικηγόρους ὑπερασπιστὰς ἔχων πλούσιος ἢ ἰσχυρὸς πολιτικῶς νὰ διαφύγῃ τὴν ποινὴν ;

Ποῖα τὰ ἀντικειμενικὰ καὶ ἀναμφισβητήτου κύρους ἐπιστημονικὰ μέτρα καὶ κριτήρια, τὰ ὁποῖα λαμβάνει ὑπ' ὄψει πρὸς ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης οἰοσδήποτε δικαστῆς, τὰ σχέσιν ἔχοντα εἴτε μὲ τὴν κληρονομικότητα καὶ γενικῶς τὸ παρελθὸν τοῦ ἐγκληματίου, εἴτε μὲ τοῦ παρόντος αὐτοῦ τὴν πνευματικὴν κατάστασιν καὶ τοὺς ὄρους τῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ διαβιώσεώς του ; Ποῖα δὲ ἢ πρόνοια περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ ἄκοντος, ἢ ἔστω καὶ ἐκόντος, τούτου ἐγκληματίου μετὰ τὴν σφράγισίν του ὡς ἐχθροῦ τῆς κοινωνίας καὶ ἔγκλεισίν του εἰς τὰς φυλακάς ;

Ποσάκις ἀθῶοι ἐρριφθῆσαν εἰς αὐτὰς ἀναμένοντες τὴν ἀπελευθέρωσίν των ἐπὶ ἔτη ;

Πόσοι δ' ἐκ τούτων μέχρι τῆς χθὲς ἢ καὶ σήμερον ἀκόμη κρατούμενοι εἰς τὰς φυλακάς δι' ἐλάχιστα σχετικῶς χρέη ἀσθενήσαντες δὲν ἀπέθανον ἢ ἐβλάβησαν εἰς τὴν ὑγείαν των ;

Ποῖα εἶναι ἡ ἠθικὴ βλάβη τῶν ἀνθρώπων τούτων ἐκ τῆς ἐγκαθειρξέως των, μαρτυρεῖ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποτρόπων φυλακισμένων, ὅστις, ὡς ἐλέχθη, ἴσούται πρὸς τὸ 1)3 τῶν ὅλων ἐγκαθειρκτων, ἀριθμὸς ὅστις δηλοῖ τὴν μεγάλην ἐπίδρασιν τῆς φυλακῆς ἐπὶ τὴν διαφθορὰν τῶν χαρακτήρων τῶν φυλακισμένων ἐκ τοῦ συγχρωτισμοῦ μετὰ πολυπαιπάλων καὶ ἐπιτρίπτων κακούργων !

"Ἄν εἰς τὰς ἀνωτέρω αἰτίας προσθέσωμεν καὶ τὸ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν πολύπλοκον τῶν σημερινῶν κοινωνικῶν, βιομηχανικῶν καὶ πολιτικῶν σχέσεών μας ἰδίᾳ εἰς τὰς πόλεις, ἐνθα ἕνεκα τῆς στενῆς ἐπικοινωνίας, τῆς ἐλλείψεως τοῦ οἰκογενειακοῦ ἀσύλου, τῆς κατακλυζούσης ἀστυφιλίας ὑπὸ χιλιάδων ἀτόμων μὲ διάφορα ἔθνη, ἡθῆ καὶ ἀντιλήψεις, ἂν εἰς ταῦτα προσθέσωμεν παραλείψεις ἢ πράξεις μεροληπτικὰς ἐκ μέρους ὀργάνων τινῶν τῆς πολιτείας, εἴτε εἰς τὸ οἰκονομικὸν πεδῖον, εἴτε εἰς τὸ πολιτικὸν εἴτε εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν καί, ἀκόμη περισσότερον ἐπ' ἐσχάτων, εἰς τὸ ἐκπαιδευτικόν, τότε ἔχομεν ἄλλα

αίτια γεννῶντα προστριβάς, ἀντεγκλήσεις, χαλάρωσιν ἠθῶν καὶ ἐγκλήματα κατὰ τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς κοινωνίας.

Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι τὰ σπουδαιότερα τῶν αἰτιῶν τοῦ ἐγκλήματος τοῦ Ἑλληνοσ και γενικῶς παντός ἐγκληματίου, τὰ ὁποῖα ὠθοῦσι τὸν ἄνθρωπον πρὸς ἀντικοινωνικὴν ἐνέργειαν, ἐξαρτωμένην βεβαίως ἐκ τῆς ἀντιδράσεως, ἣν θὰ ἐπιφέρῃ ἡ ψυχικὴ ἰδιοσυστασία του, ἡ προσωπικότης του, τὸ Ἐγὼ του, ἐκ τῆς βουλευτικῆς αὐτοῦ ἰκανότητος καὶ ἐκ τῆς μορφώσεως τοῦ χαρακτῆρός του, μορφώσεως, ἣτις εἶναι ἀποτέλεσμα καὶ προϊόν κληρονομικότητος καὶ περιβάλλοντος ἐν εὐρύτερα ἐννοίᾳ.

Ἦδη ὡς ἴδωμεν εἶναι τὰ ἀποτελεσματικώτερα μέσα πρὸς πρόληψιν ἢ περιορισμὸν αὐτοῦ.

## II.

### Μέσα πρὸς πρόληψιν ἢ περιστολὴν τοῦ ἐγκλήματος.

Εἶναι ἐμφανές ὅτι ἐκ τῆς ποικιλίας τῶν αἰτιῶν καὶ παραγόντων τοῦ ἐγκλήματος ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς ψυχικῆς ἰδιοσυγκρασίας τοῦ ἐκάστοτε ἐγκληματίου ἀφ' ἑτέρου, ἐπιβάλλονται ποικίλα καὶ ἀνάλογα τὰ μέσα τῆς περιστολῆς ἢ τῆς προλήψεως τοῦ ἐγκλήματος.

Τὰ μέσα ταῦτα διακρίνονται κατὰ τὸν Ross εἰς μέσα περιστολῆς ἢ προλήψεως τοῦ ἐγκλήματος α') μετὰ 1 ἔτος, β') μετὰ 10 ἔτη, γ') μετὰ μίαν γενεάν, καὶ δ') μετὰ μίαν ἑκατονταετίαν.

#### α') Πῶς ἐλαττοῦται τὸ ἐγκλημα μετὰ ἐν ἔτος.

Πρὸς ταχεῖαν ἐλάττωσιν τοῦ ἐγκλήματος οὐδὲν ἄλλο μέσον εἶναι ἢ τὸ νὰ ἀντιληφθῶσιν οἱ ἐγκληματῆται ὅτι θὰ τύχωσι τῆς ταχυτέρας ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου, τῆς ταχυτέρας ἐφαρμογῆς τῆς ποινῆς. Ὄταν δ' ἡ ἐφαρμογὴ αὕτη εἶναι αὐστηρά, ἀναλόγως πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἐγκληματίου καὶ τοῦ ἐγκλήματος, τότε τὰ ἀποτελέσματα τῆς περιστολῆς θὰ εἶναι ἐμφανῆ ἐντὸς ἑνὸς ἔτους.

Ὅπου ὅμως τῇ ἀρωγῇ τῆς πολιτικῆς γνωρίζουσιν οἱ Ἕλληνες ἐγκληματῆται ὅτι δύνανται ἀπὸ ληστὰς τῶν ὁρέων νὰ περιφέρωνται ἐλευθέρως εἰς τὰς πόλεις καὶ ὅταν αὐτοὶ θέλωσι, τότε δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ταχεῖα ἐλάττωσις τοῦ ἐγκλήματος οὔτε ποσοτικῶς οὔτε ποιοτικῶς.

#### β') Πῶς ἐλαττοῦται τὸ ἐγκλημα μετὰ δεκαετίαν.

Δεδομένου ὅτι οἱ περιπίπτοντες εἰς τὸ ἐγκλημα δὲν εἶναι κατὰ πάντα ὑπεύθυνοι διὰ τοῦτο, ἐπωφελές καὶ δίκαιον εἶναι τόσον ἡ ποινὴ, ὅσον καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐπιβολῆς της, νὰ εἶναι εὐεργετικὴ δι' αὐτούς, ἐπανορθοῦσα αὐτούς εἰς τὸν ὀρθὸν δρόμον καὶ παρέχουσα τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ γίνωσι καὶ οὗτοι ἔντιμοι καὶ καλοὶ τῆς κοινωνίας πολῖται.

Διὰ τοῦτο δεδομένου ὅτι περισσότεραι ἐλπίδες ὑπάρχουσι νὰ ἀποδείξῃ τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ εἰς πολίτης τῶν 20 ἐτῶν ἢ ὁ τῶν 40, ἀπεδείχθη ἐπωφελές ὅτι 1) Διὰ τοὺς νέους ἐγκληματίας 16 ἐτῶν καὶ κάτω ἐπιβάλλεται ὁ χωρισμὸς αὐτῶν εἰς εἰδικὰς φυλακάς, ἐνθα διαρκῆς προσοχὴ δίδεται εἰς ἐπανόρθωσιν τῶν ἐγκαθειρόκτων, διὰ σωματικῆς καὶ πνευματικῆς ἀγωγῆς καὶ μορφώσεως καὶ κτήσεως τῆς πρὸς ἐργασίαν ἀγάπης καὶ ἰκανότητος.

2) Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δεδομένου ὅτι ὁ παραβάτης τοῦ νόμου δὲν ἔ-

πειλεί εκ θεμελίων τὴν κοινωνίαν, τιθέμενος δ' ἐν φυλακῇ ἀφ' ἑνὸς μὲν στιγματίζεται ὑπὸ τῆς κοινωνίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ φυλακίζόμενος δύναται νὰ διαφθαρή, διὰ τοῦτο εἰς πᾶν πεπολιτισμένον κράτος ἐπεκράτησεν ἡ ἀποψις νὰ δίδεται τὸ δικαίωμα εἰς τὸν δικαστὴν νὰ ἀφίνη ἐλεύθερον τὸν ἐγκληματίαν ἐπὶ ἐξαγορᾷ τῆς ποινῆς του, ἢ ἐπὶ ἐπιτηρήσει πρὸς μὴ ἐπανάληψιν τῆς παραβάσεως οἰουδήποτε νόμου, ἐπὶ ὠρισμένον χρονικὸν διάστημα.

3) Εἰς τινὰς χώρας μάλιστα, ἀντὶ ἐξαγορᾶς τῆς ποινῆς, ὁ παραβάτης ἀφίνηται ἐλεύθερος, ἐπὶ τῷ λόγῳ τῆς τιμῆς του ὅτι δὲν θὰ ὑποπέσῃ πάλιν εἰς παράβασιν νόμου, ἐπὶ ἀπεριόριστον χρόνον, ἐπιτηρούμενος καὶ παρακολουθούμενος ὑπὸ ἐμπείρου σώματος μορφωμένων ἀστυνομικῶν ἢ δικαστικῶν ὑπαλλήλων, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως δοθῇ ἢ εὐκαιρία εἰς τὸν ἐγκληματήσαντα νὰ ἀποδείξῃ ἐμπράκτως ὅτι τὴν ἐλευθερίαν, ἣτις τῷ ἐδόθη, δύναται νὰ χρησιμοποίησῃ τοῦ λοιποῦ πρὸς ὄφελος ἑαυτοῦ καὶ τῆς κοινωνίας.

4) Ἄλλο μέσον περιστολῆς τοῦ ἐγκλήματος εἶναι ἡ ὠργανωμένη ἀστυνομία, ὁ σπουδαιότερος τῶν παραγόντων, οὐ μόνον διὰ τὴν τήρησιν τῆς τάξεως καὶ τῆς ἡσυχίας, τὴν σύλληψιν παντὸς καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἀδικούντος καὶ ἀπειλοῦντος τὴν ἀσφάλειαν τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ πρὸ παντὸς διὰ τὴν διὰ τῆς πειθοῦς καὶ διὰ τῶν εὐγενῶν τρόπων ἐξημέρωσιν, διαπαιδαγώγησιν καὶ ἐξευγενισμὸν τοῦ πολίτου, πρᾶγμα τὸ ὅποῖον ἐπιτυγχάνεται καὶ διὰ τῆς καταλλήλου ἐκπαιδεύσεως καὶ μορφώσεως τοῦ ἀστυνομικοῦ σώματος, ἀλλὰ καί, ὡς μὴ τὸ λησμονῶμεν, διὰ τῆς ὀρθῆς ἐπὶ τῇ βάσει ἐπιστημονικῶν κριτηρίων ἐξετάσεως καὶ ἐπιλογῆς τῶν ὑποψηφίων ἀστυνομικῶν, ὕπερ βεβαίως παρ' ἡμῖν ἀτυχῶς δὲν γίνεται.

5) Ἀναδιοργάνωσις τῶν φυλακῶν εἶναι ἄλλη μέθοδος πρὸς ἐλάττωσιν τοῦ ἐγκλήματος καὶ βελτίωσιν τῶν φυλακισμένων, οὐχὶ βεβαίως κατὰ τὸν τύπον τῆς ἀπὸ ἐτῶν ἐκλιπούσης ψυχοφθόρου «Παλαιᾶς Στρατώνας», ἀλλὰ κατὰ μέθοδον ἀνορθοῦσαν καὶ βελτιοῦσαν τὸν ἀμαρτήσαντα. Ἡ βελτίωσις αὕτη κυρίως ἐπιτυγχάνεται, ὅταν ἀφ' ἑνὸς μὲν διευθυντῆς τῶν φυλακῶν δὲν διορίζεται εἰς ἀμαθῆς ἀνευ ἀσκήσεως, ἀπειρος τῆς ἀνθρωπίνης καὶ δὴ τῆς ἐγκληματικῆς ψυχολογίας, ἀλλ' ἐπιστήμων, γνώστης τῆς κοινωνικῆς ψυχολογίας, ἀκριβῶς ὅπως καὶ ἡ διεύθυνσις ἑνὸς νοσοκομείου ἢ γυμνασίου ἀνατίθεται εἰς ἐπιστήμονα ἰατρὸν ἢ παιδαγωγόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ φυλακαὶ ἡμῶν καταστῶσι κέντρα ἐπιμορφώσεως καὶ μετεκπαιδεύσεως τῶν τροφίμων των.

Τὸ γεγονός τῆς κατὰ τὸ 1)3 ἐπανόδου τῶν παλαιῶν ἐγκληματιῶν εἰς τὰς φυλακάς, τὸ γεγονός δηλ. ὅτι αἱ φυλακαὶ μας ἀπέβησαν διδασκαλεῖα διαφθορᾶς, ἐπιβάλλει τὴν λήψιν μέτρων ἀνασταλτικῶν τοῦ κακοῦ τούτου. Ἐν τῶν μέτρων τούτων, εἶναι παρὰ τὸ εὐεργετικὸν καὶ παιδαγωγικὸν μέσον τῆς ἐλάττωσεως τῆς ποινῆς τῶν εἰς ἀγροτικὰς φυλακάς ἐργαζομένων ἐγκληματιῶν, ἢ ἐκπαιδεύσεις εἰς τὰς φυλακάς καὶ δὴ παρὰ διδασκάλων, οἵτινες, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν, καὶ τῆς ψυχολογίας τοῦ ἐγκλήματος ἄμοιροι ἀπολύτως νὰ μὴ εἶναι καὶ κοινωνικῶς μορφωμένοι καὶ σεβασμοῦ ἄξιοι νὰ τυγχάνωσι ὑπὸ τῶν φυλακισμένων, ἕνεκα τῆς προσωπικότητός των. Τάξεις λοιπὸν φυλακισμένων κατὰ τὸν μὴ ἐργάσιμον χρόνον δύνανται νὰ σχηματισθῶσι καὶ δὴ α') διὰ τοὺς ἀγραμμάτους ἐξ αὐτῶν πρὸς διδασκαλίαν οὐ μόνον ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς, ἀλλὰ πρὸ παντὸς πρὸς μόρφωσιν δι' ἠθικῶν γνώσεων, ἠθικῶν ἔξεων καὶ ἠθικῶν ἰδανικῶν· β') διὰ τοὺς τελειοφοίτους τοῦ δημοτικοῦ πρὸς παρομοίαν ἠθικὴν διδασκαλίαν καὶ ἀσκήσιν καὶ πρὸς ἐπαγγελματικὴν αὐτῶν μόρφωσιν· εἰς τὸ ἀρμόζον εἰς αὐτοὺς ἐπάγγελμα, ὅπως ἐπαρκέστερον παρεσκευασμένοι καὶ μὲ περισσότερα ἐφόδια καὶ οἰκονομίας ἐκ τῆς ἐργασίας των ἐξέλθωσιν εἰς τὴν κοινωνίαν ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς ἀρτιότεροι οἱ ἀτυχήσαντες πολῖται. Τὸ τοι-



οὗτο βεβαίως προϋποθέτει τὴν ἴδρυσιν ἐν ταῖς φυλακαῖς καὶ αἰθουσῶν διδασκαλίας καὶ βιβλιοθηκῶν καὶ παντὸς ἄλλου μέσου βοηθοῦντος εἰς τὴν ἠθικὴν τοῦ ἐγκληματίου ἐπανόρθωσιν, εἰς τὸν διαφωτισμὸν καὶ τὴν ἐνθάρρυνσιν αὐτοῦ. Ὡς ἐν παρόδῳ, ὡς ἐπιτραπῆ νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι εἰς τὴν Ἀμερικὴν εἰς πλείστας πολιτείας, μάλιστα δὲ εἰς τὴν Καλιφορνίαν καὶ τὴν Wisconsin, λειτουργοῦσι τοιαῦτα ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐπιμορφωτικὰ κέντρα, μὲ μαθήματα οὐ μόνον ἐγκυκλίου καὶ τεχνικῆς μορφώσεως, ἀλλ' ἀκόμη καὶ πανεπιστημιακά. Τὰ τελευταῖα μάλιστα ἐν Καλιφορνίᾳ παρακολουθοῦσιν ἐκ τῶν 1200 φυλακισμένων οἱ 200, πληρῶνόντες τὰ δίδακτρα ἐξ ἰδίων καὶ ἐκ τοῦ γλίσχρου μισθοῦ των, τὸν ὅποιον λαμβάνουσιν ἐκ τῆς ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐργασίας των.

Ἄλλο συντελεστικώτατον μέσον τῆς περιστολῆς τοῦ ἐγκλήματος εἶναι ἡ ἐξ ατομικεῦσις τῆς ποινῆς, διὰ προσδιορισμοῦ κυρίως τοῦ εἶδους αὐτῆς οὐχὶ ἐκ τῶν προτέρων κατὰ τὴν ἐπ' ἀκροατηρίου διαδικασίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς, ὥστε ἡ ποινὴ νὰ λήξῃ μόνον ὅταν ἐπιφέρῃ τὸν σκοπὸν τῆς.

Τοῦτο προϋποθέτει τὸ μὲν ἐλευθερίαν κινήσεως τοῦ μορφωμένου ψυχολογικῶς δικαστοῦ πρὸς τὴν ἀόριστον καταδίκην τοῦ ἐγκληματίου, ὡς αὕτη εἰσήχθη ἐν Ἀμερικῇ ἰδίᾳ, καὶ ὡς πρὸ πολλοῦ διέλαβεν ἐν ὁμωνύμῳ πραγματείᾳ του ὁ παρ' ἡμῖν καθηγητῆς τῆς ἐγκληματολογίας κ. Γαρδικας, ἀφ' ἑτέρου δὲ διάγνωσιν ἐπὶ τῇ βάσει ἐπιστημονικῶν κριτηρίων τῆς προσωπικότητος τοῦ ἐγκληματίου, κατόπιν ψυχολογικῆς ἐξετάσεως.

Τοιοιουτρόπως τὸ ἔργον τῆς δικαιοσύνης δὲν σταματᾷ διὰ τῆς ἠθικῆς συντριβῆς καὶ τοῦ ὑποβιβασμοῦ τῆς ἀξίας τοῦ ἀμαρτήσαντος ἢ πεσόντος ἀγωνιστοῦ ἐν τῇ πάλῃ τῆς ζωῆς εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς ἀποφάσεως, ἀλλὰ διήκει διὰ φιλανθρώπου περιθάλψεως, θαρρύνσεως, διαφωτισμοῦ, ἐμψυχώσεως καὶ ἀνεγέρσεως τοῦ σφαλέντος ἀνθρώπου, δι' ὅλης τῆς φυλακίσεώς του οὕτως, ὥστε καὶ ἀπὸ τῆς ὑποτροπῆς τοῦτον νὰ προφυλάξῃ καὶ πλήρως θεραπευμένον καὶ ἠθικῶς ἐνισχυμένον ἀποδώσῃ αὐτὸν ταχύτερον εἰς τὴν κοινωνίαν πρὸς ὠφέλειαν καὶ οὐχὶ βλάβην αὐτῆς.

### γ' ) Ἡὼς ἐλαττωῦται τὸ ἔγκλημα μετὰ μίαν γενεάν.

Εὐκολώτερον εἶναι νὰ ἐλαττωθῇ τὸ ἔγκλημα μετὰ μίαν γενεάν, διότι χρόνον περισσότερον ἔχομεν καὶ ὁ οἶκος καὶ ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ σχολεῖον, οἱ τρεῖς βασικοὶ παράγοντες τῆς μορφώσεως τοῦ ἀνθρώπου, δύνανται νὰ ἐνσπείρωσιν εἰς τὴν νέαν γενεάν τὰ ἰδανικὰ καὶ τὰς ἕξεις τῆς φιλαλληλίας, τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς νόμους καὶ τὰ θεσπίσματα τοῦ κράτους, τῆς τιμιότητος, τῆς ἐργατικότητος, τῆς ἀρετῆς, τῆς εὐθύνης καὶ τῆς πειθαρχίας τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ σώματος, πρὸς ἐπιτυχίαν γενικῶς τοῦ τριπλοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς τοῦ Ἑλλήνος ὡς πολίτου, ὡς ἐπαγγελματίου καὶ ὡς προσωπικότητος.

Ἄλλ' ἵνα ἐπιτύχῃ τὸν τοιοῦτον σκοπὸν τοῦ τὸ σχολεῖον, ἀνάγκη, ὡς ἀλλαχοῦ ἐκτενῶς πραγματευόμεθα, νὰ ἐπεκτείνωμεν τὴν ὑποχρεωτικὴν (μερικῶς τοῦλάχιστον) ἐκπαίδευσιν μέχρι τοῦ 16ου ἔτους, ἐξασφαλίζοντες τὴν κανονικὴν πνευματικὴν καὶ συναισθηματικὴν ἰδίως ἐξέλιξιν τοῦ ἀτόμου, ἐφ' ὅσον καὶ τὸ κακῶς λειτουργοῦν σχολεῖον δύναται νὰ γίνῃ, ὡς ἐλέχθη, αἰτία μορφώσεως μελλόντων ἐγκληματιῶν.

Ἡ ἐκπαίδευσις δὲ αὕτη δεδομένου ὅτι 570) ο τῶν ἐγκληματιῶν μας εἶναι γεωργοὶ ἀγράμματοι ἀνάγκη νὰ γίνῃ πρακτικὴ, ἐπαγγελματικὴ καὶ δὴ γεωργικὴ ἀνάγκη ἐπίσης νὰ ἀρχίσῃ καὶ ἐν Ἑλλάδι ἡ ἀγωγή τῶν ἐνηλίκων, ἰδρυομένων εἰς τὰς τρεῖς μεγάλας πόλεις λαϊκῶν πανεπιστημίων ἀνάγκη, ὅπερ σπουδαιότερον, καταβολῆς προσοχῆς ὄχι μόνον εἰς τὸν καταναγκαστικὸν τῆ ἀ-

πειλῇ σωματικῶν ἢ μὴ ποινῶν πλουτισμὸν διὰ γνώσεων, ἀλλ' εἰς μόρφωσιν καὶ ἠθικὴν διὰ καλῶν ἔξεων ἀγωγὴν, ἐπιτυγχανομένην κυρίως δι' ὀργανώσεως τοῦ ἐσωσχολικοῦ βίου τῶν νέων Ἑλλήνων κατὰ τὸ πρότυπον τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, τὴν ὁποίαν οὗτοι αὖριον θὰ ζήσωσι καὶ θὰ κληθῶσι νὰ κατευθύνωσιν οὕτως, ὥστε ὁ νέος Ἕλληνας ἀποβῆ εὐφυῆς χειριστὴς τῆς ψήφου του, καρποφόρος παραγωγός, πολιτισμένον μέλος τῆς κοινωνίας, σημαιοφόρος τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς καὶ δαδούχος τῆς αὐριανῆς συμπολιτείας τῆς Εὐρώπης.

### δ') Παιδικὰ Δικαστήρια.

Ἄλλ' ὅτι εἰς περιορισμὸν τοῦ ἐγκλήματος σπουδαίως ἐπίσης συμβάλλει εἶναι ἡ ἀναλόγως τῆς ἡλικίας τοῦ ἐγκληματίου διαδικασία καὶ θεραπεία, ἢ ἐπιστημονικὴ ἐφαρμογὴ καὶ παρ' ἡμῖν τοῦ νόμου περὶ παιδικῶν δικαστηρίων. Ἐπειδὴ, ὡς ἀνωτέρω ἀπεδείχθη, αἱ φυλακαὶ ἀποδεικνύονται οἰκτροφεία καὶ σχολεῖα πρὸς παρασκευὴν ἐγκληματιῶν, ἐπειδὴ τὸ σχολεῖον ἀδυνατεῖ, ὡς ἔχει σήμερον, νὰ διορθώσῃ τὰ φύσει ἢ ἔξει ρέποντα παιδία εἰς τὴν ἀμέλειαν, τὴν ἀταξίαν, τὴν κλοπὴν, τὴν αἰσχρολογίαν, καὶ τὴν ἐν γένει ἀντικοινωνικὴν διαγωγὴν, ἐξ ἧς βραδύτερον τροφοδοτεῖται πλουσίως ἢ φυλακὴ, εἰς τὰς προηγμένας χώρας καὶ τελευταῖον παρ' ἡμῖν λειτουργοῦσιν εἰδικὰ παιδικὰ δικαστήρια μὲν δικαστὴν ψυχολόγον, βοηθούμενον παρ' ἀξιωματικῶν τῆς δικαιοσύνης, τῶν παιδονόμων (1).

Ὁ δικαστὴς οὗτος ἔχων ὑπ' ὄψει ὅτι τὸ ἐγκλημα δὲν εἶναι τι κεχωρισμένον καὶ ἰδιαιτέρον γεγονὸς αὐτοτελὲς καὶ ἀνεξάρτητον, ἀλλὰ σύμπτωμα, πνευματικὴν τὴν ἀρχὴν καὶ προέλευσιν ἔχον, διάφορον ἔργον τοῦ ἀστυνόμου καὶ τοῦ ὀργάνου τῆς καταδιώξεως ἐπιτελεῖ. Λαμβάνων δηλ. ὑπ' ὄψει 1) τὴν παροῦσαν κατάστασιν τοῦ ἐγκληματίου (τὴν φύσιν τοῦ διαπραχθέντος ἐγκλήματος, τὴν φυσιολογικὴν καὶ πνευματικὴν κατάστασιν, τὴν προσωπικότητα τοῦ ἐγκληματίου καὶ τὸ περιβάλλον αὐτοῦ), 2) τὴν παρελθούσαν ἱστορίαν τοῦ ἐγκληματίου (ἐκ πηγῶν ἀσφαλῶν, τῶν διδασκάλων, τῶν γονέων καὶ τῶν κηδεμόνων), καὶ ἔχων 3) διάφορα σχέδια θεραπείας τοῦ νεαροῦ ἐγκληματίου δοκιμάζων τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, σκοπεῖ οὐχὶ πῶς νὰ τιμωρήσῃ τὸν ἐγκληματίαν νέον, ἀλλὰ πῶς νὰ σώσῃ αὐτόν.

Διὰ τοῦτο τὸν ὑπόδικον παῖδα, τὸν τὸ πρῶτον ἀποδεικνυόμενον ἔνοχον, ὁ δικαστὴς οὗτος δὲν ἀποστέλλει εἰς τὴν φυλακὴν, ἀλλὰ τῷ λέγει: «Εἶσαι ἔνοχος καὶ ἄξιος φυλακίσεως, δὲν θὰ σὲ στείλω ὅμως εἰς τὴν φυλακὴν, ἀλλὰ στὸ σπίτι σου καὶ στὸ σχολεῖό σου, ἐπὶ ἐν ἔτος ὅμως ἢ 6 μῆνας θὰ μοῦ ἀναφέρῃς τακτικῶς τί κάμνεις κλπ.». Ἡ ἀναλόγως, ἂν τὸ παιδίον δὲν τηρῇ τὰ ὑπεσχημένα, ὁ δικαστὴς ἐπαναφέρει τοῦτο εἰς τὸ δικαστήριον καὶ στέλλει πρῶτον μὲν εἰς ψυχολογικὴν τινὰ κλινικὴν ἢ παρόμοιον ἴδρυμα πρὸς ἐξέτασιν εὐρυτέραν, ἢ τῷ λέγει ὁμοίως. «Θὰ σὲ στείλω σ' ἓνα καλὸ σπίτι ἢ σ' ἓνα γεωργικὸν σχολεῖον, ἀλλὰ δὲν θὰ σὲ βάλω φυλακὴν κλπ.».

Τὸ δικαστήριον τοῦτο δὲν ἔχει οὔτε τὴν διαρρύθμισιν τοῦ κοινοῦ δικαστηρίου, οὔτε τὴν αὐτὴν διαδικασίαν μετὰ δικηγόρων καὶ ἀκροατηρίου. Εἶναι μᾶλλον γραφεῖον, εἰς δ' ἔχουσι καταγγελητὴ ὑπὸ τῶν βοηθῶν τοῦ δικαστοῦ, τῶν παιδονόμων, τῶν ἔξω τοῦ γραφείου τούτου αἰσθητηρίων οὕτως εἰπεῖν ὀργάνων του, ἢ κατάστασις τοῦ οἴκου τοῦ ἀμαρτήσαντος, οἱ ὅροι τῆς ζωῆς καὶ τὸ ὄλον περιβάλλον του, γραφεῖον εἰς τὸ ὁποῖον πᾶσα προσπάθεια καταβάλλεται πρὸς ἐ-

(1) Πρὸβλ. καὶ Εὐ. Φωτάκη, Εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν ἐπὶ τοῦ σχεδίου νόμου περὶ δικαστηρίων ἀνηλίκων, τῆ 15 Ἰουλίου 1930.

πάνοδον τῶν ἐν ἡλικίᾳ μὴ ἐπιδεχομένη καταλογισμὸν ἁμαρτανόντων εἰς τὴν ὀρθὴν ὁδὸν καὶ οὐχὶ τὴν ἀποστολὴν τῶν εἰς τὴν φυλακὴν.

### ε' ) Πῶς ἐλαττοῦται τὸ ἔγκλημα μετὰ μίαν ἑκατονταετίαν.

Δεδομένου ὅτι τὸ 1)4 περίπου ἢ καὶ ὀλιγώτερον τῶν ἐγκληματιῶν κατὰ τὰς ἀναφερθείσας ἐρεῦνας ὑπόκειται εἰς διάπραξιν ἐγκλήματός τινος λόγῳ κληρονομικῶν αἰτιῶν, ἐφ' ὅσον περιπτώσεις θὰ εὑρεθῇ εὐνοοῦσα τὴν ἐκδήλωσιν τῶν αἰτιῶν τούτων, ἀνάγκη δι' εὐγονιστικῶν μεθόδων νὰ περιορίσωμεν τὸ ἔγκλημα.

Αἱ μέθοδοι αὗται εἶναι δύο εἰδῶν, ἡ μία τῆς ἀποστειρώσεως τῶν ἀποδεδειγμένως ἀφυῶν, ἐπιληπτικῶν κλπ. ἐλαττωματικῶν προσώπων, ὡς ἐν Ἀμερικῇ τελεῖται, ἡ δὲ ἄλλη, τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἀπὸ τῆς κοινωνίας, διὰ περισυλλογῆς αὐτῶν καὶ ἐγκλεισμοῦ εἰς εὐρυτάτας ἀγροτικὰς ἐκτάσεις, ἀπαγορευομένου εἰς αὐτοὺς τοῦ γάμου.

Θὰ ἀποστειρώσωμεν καὶ ἡμεῖς τὰ ἄτομα ταῦτα κατὰ τὴν παιδικὴν τῶν ἡλικίαν; ἢ θὰ τρέφωμεν αὐτὰ εἰς ἄσυλα, ὡς λ. χ. τὸ ἐν Ὠρωπῷ ἢ τὸ ἐν Σύρω; Διὰ τρεῖς λόγους ἡ πρώτη μέθοδος φαίνεται ὄχι ἀξία συστάσεως, διότι αὕτη α') εἶναι σκληρὰ αὐτῇ καθ' ἑαυτήν, ἐφαρμοζομένη εἰς ἀνθρώπινα ὄντα, β') ἀνάγκη εἶναι νὰ εἴμεθα πλήρως βέβαιοι ὅτι τὸ ὑπὸ στείρωσιν ἀνάπηρον ἄτομον εἶναι ὄντως τοιοῦτο, καὶ γ') δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι οὐχὶ πάντα τὰ ἀφυῆ ἄτομα εἶναι καὶ φύσει ἐγκληματικά, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἀγαθοὶ ἀφυεῖς, ὅπως καὶ κακοί.

Ἐναπομένει ἐπομένως ἡ δευτέρα μέθοδος τῆς συγκεντρώσεως εἰς ἄσυλα, ἀπαγορευομένου τοῦ γάμου, τὰ ὁποῖα οὐ μόνον ἀδάπανα, ἀλλὰ καὶ προσοδοφόρα διὰ τὸ κράτος δύνανται νὰ εἶναι, ἂν, ὡς ἀλλαχοῦ πραγματευόμεθα (1), ὀργανωθῶσιν εἰς ἐργαστήρια μὲ γεωργικὰς πρὸ παντὸς ἀσχολήσεις.

Ἄλλ' ὅτι πρὸ παντὸς προέχει πρὸς περιστολὴν καὶ πρόληψιν τοῦ ἐγκλήματος, δεδομένου ὅτι τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ψυχικῆς συνθέσεως καὶ τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ ἐγκληματίου καὶ ὅτι τὸ 1)β τῶν ἐγκληματιῶν ὑποτροποῦσιν ἐξπανερχόμενοι εἰς τὰς φυλακάς, εἶναι ἡ ἀνάγκη, πρὸς τῆς ρυθμίσει πασῶν τῶν δημιουργικῶν λειτουργῶν τῆς κοινωνίας, περὶ ὧν προηγουμένως ὁμιλήσαμεν, ἀντιμετωπίσεως τοῦ ὅλου ποινικοῦ προβλήματος ἀπὸ τῆς ψυχολογικῆς του, τῆς καὶ βαθυτέρας, βάσεως.

### ς' ) Ψυχολογικὴ ἐξέτασις τοῦ ἐγκληματίου.

Ἀνάγκη τ. ἔ. ψυχολογικῆς ἐξετάσεως τοῦ ὑποδίκου ἐγκληματίου, ὡς ἐνὸς ἐπὶ πλέον βασικοῦ στοιχείου πρὸς ἐξατομίκευσιν τῆς ποινῆς, εἴτε μετὰ τὴν ἀόριστον καταδίκην, ὡς ἐλέχθη, εἴτε πρὸς ἐπιμέτρησιν αὐτῆς ἐπ' ἀκροατηρίου, ἰδιαίτατα δὲ ἀνάγκη ἐξετάσεως τῶν ὑποτρόπων, δι' ἄρκυτον ποσοστὸν ἐκ τῶν ὁποίων ἀναμφιβόλως οὐδέν οὐδαμῶς οἰαδήποτε φυλακὴ δύναται νὰ πράξῃ πρὸς βελτίωσιν (2).

(1) Πρὸβλ. Γ. Σακελλαρίου, Ἡ μέτρησις τῆς εὐφυΐας σ. 241.

(2) Πρὸβλ. καὶ Dewey, Human Nature and Conduct p. 46 : «Ἀληθῆς ἐπιστημονικὴ ποινικὴ νομοθεσία θὰ ὑπάρξῃ, ὅταν ἡ πρώτη εἰδικὴ περίπτωσις ἐγκληματίου ἐξετάζεται δι' ἀναλόγου μέσου πρὸς τὸ τῆς ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κλινικῆς ἐξετάσεως ἐκάστου ἀσθενοῦς».



Ἐκαστος δηλαδή δικαστής, διὰ τοῦ μορφωμένου ψυχολογικῶς ἀνακριτοῦ ἢ ἄλλου εἰδικοῦ προσώπου, ψυχολόγου, ἢ ὁ διοριστέος ψυχολόγος διευθυντῆς τῆς φυλακῆς, ἀνάγκη νὰ ἔχη πρὸ αὐτοῦ ψυχολογικὸν διάγραμμα τοῦ ὑποδίκου, πρὸς προσαρμογὴν τῆς ποινῆς εἰς τὴν ψυχικὴν ἀτομικότητα αὐτοῦ.

Τὸ ψυχολογικὸν τοῦτο διάγραμμα ἀφορᾷ εἰς τὸ παρελθόν, τὸ παρόν, καὶ τὸ μέλλον τοῦ ἐγκληματίου. Καὶ ὅσον ἀφορᾷ μὲν εἰς τὸ παρελθόν, ἀνάγκη τὸ διάγραμμα νὰ περιλαμβάνῃ τὰ ἑξῆς τοῦλάχιστον στοιχεῖα : 1) τὴν ἡλικίαν, 2) τὴν σχολικὴν, 3) τὴν κατοικίαν, 4) τὴν προτέραν του ζωὴν (κατόπιν πληροφοριῶν ὑπὸ μαρτύρων ἀξιοπίστων, οὐχὶ μόνον ἐκ τῶν ἐν τῷ δικαστηρίῳ προσερχομένων, ἀλλ' ἐκ τῶν κατὰ τόπους δικαστικῶν ἢ ἐκκλησιαστικῶν ἐκπαιδευτικῶν ἀρχῶν), 5) τὴν οἰκογενειακὴν κατάστασιν (οἰκονομικὴν, ἠθικὴν, ἐνοίκιον, ἐκπαίδευσιν τέκνων καὶ ὑγείαν αὐτῶν), καὶ 6) τὴν ἱστορίαν τῆς οἰκογενείας (πατρός, μητρός, ἀδελφῶν, θείων, διαθέσεις αὐτῶν ἐγκληματικὰς ἀπέναντι τῆς κοινωνίας, ὑγείαν, ἐγκληματικότητα, ἠθικότητα, πτωχείαν, νευρικότητα κλπ.).

7) Τὴν φυσιολογικὴν κατάστασιν τοῦ ἐγκληματίου τῇ βοηθείᾳ ἢ μὴ ἱατροῦ, ἀφορῶσαν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν, τὴν κατάστασιν τῶν αἰσθητηρίων, τοῦ νευρικοῦ συστήματος, τὰς ἀσχολίας κατὰ τὸν ἐλεύθερον χρόνον κλπ.

8) Τὴν πνευματικὴν κατάστασιν (τῇ βοηθείᾳ ἢ μὴ ψυχολόγου), ἀφορῶσαν εἰς τὴν πνευματικὴν ἡλικίαν ἢ τὸν βαθμὸν εὐφυΐας, καθοριζόμενον διὰ τῆς κλίμακος Σακελλαρίου πρὸς μέτρησιν τῆς εὐφυΐας, (1) ἢ διὰ σειρᾶς ἄλλων Ἑλληνικῶν Ἔστ.

9) Εἰδικὰς ἱκανότητας ἢ ἀνικανότητας καὶ διαφέροντα ἐλεγχόμενα δι' Ἑλληνικῶν κριτηρίων.

10) Τὴν γενικὴν μόρφωσιν (ἔξεις καὶ κοινωνικὴν μόρφωσιν, ἐλεγχόμενα δι' Ἑλληνικοῦ ὡσαύτως κριτηρίου).

11) Τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐπίδοσιν καὶ ἱκανότητα (δι' ἐπαγγελματικῶν κριτηρίων), τὴν ἀλλαγὴν ἢ μὴ ἐπαγγέλματος, τὰς ὥρας ἐργασίας, τὸν μισθόν, καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἐργοδότη.

12) Τὴν συναισθηματικὴν κατάστασιν (συμπλέγματα, ἀνησυχίας, νευρικότητα, εὐερέθιστον κλπ. ἐλεγχόμενα διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ κριτηρίου πρὸς ἔλεγχον τοῦ συναισθηματικοῦ βίου) (2).

13) Τὴν ἀπολογίαν τοῦ κατηγορουμένου (διὰ τῶν ἰδίων του λέξεων, ἄνευ δικηγόρου, καταβαλλομένης προσοχῆς πρὸς διάγνωσιν τῶν ἐλατηρίων καὶ τῆς ψυχικῆς καταστάσεως τοῦ ἐγκληματίου κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἐγκλήματος, χρησιμοποιουμένης ἐν ἀνάγκῃ τῆς ψυχαναλυτικῆς ἢ ἄλλων μεθόδων), καὶ

14) Τὴν κατάθεσιν τοῦ παθόντος, ὅπου τοῦτο εἶναι δυνατόν.

Ὅσον ἀφορᾷ τέλος εἰς τὸ μέλλον τοῦ ὑποδίκου, τὸ ψυχογράφημα τοῦτο θὰ διαλαμβάνῃ :

15) Τὴν διάγνωσιν καὶ συνιστωμένην θεραπείαν πρὸς βελτίωσιν. Ἐκ συγκρίσεως δηλαδή τῶν ἀνωτέρω στοιχείων θὰ καθορίζονται τὰ πιθανὰ αἷτια τοῦ ἐγκλήματος, αἱ πιθαναὶ κατευθύνσεις πρὸς μεθοδικὴν θεραπείαν τοῦ ἐγκληματήσαντος, τὰ ὅποια πάντα ἔχων ὑπ' ὄψει ὁ δικαστῆς θὰ καθορίσῃ τὸν χρόνον καὶ τὸ εἶδος τῆς πρὸς θεραπείαν πειθαρχίας ἢ ποινῆς.

1) Βλ. Γ. Σακελλαρίου. Ἡ μέτρησις τῆς εὐφυΐας ἐκδ. Β'.

2) Τοῦ αὐτοῦ, Πειραματικὴ ἔρευνα τοῦ συναισθηματικοῦ βίου 1932.

Διὰ τῆς προσθήκης τοῦ στοιχείου αὐτοῦ εἰς τὴν ποινικὴν διαδικασίαν δυνάμεθα, ὑποθέτομεν, καὶ δικαιότερον νὰ δικάζωμεν καὶ νὰ θεραπεύωμεν ὀρθῶς καὶ νὰ προφυλάσσωμεν εὐκολώτερον τὴν ὑποτροπὴν τοῦ ἐγκλήματος, καὶ ποινὴν ἀνάλογον πρὸς τὸ αἷτιον καὶ τὴν ψυχροσύνην τοῦ ἐγκληματίου καὶ ἐπομένως αἰσθητὴν καὶ ἀποτελεσματικὴν νὰ ἐπιβάλλωμεν, καὶ ἀντι τῆς σημερινῆς καταδίκης του, ἣτις ἀποτελεσμάτως τὴν ἠθικὴν ἀξίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐγκληματίου, νὰ ἐπιτυγχάνωμεν τὴν δυνατὴν ἠθικὴν ἀνόρθωσιν τοῦ ἀμαρτήσαντος Ἑλληνοπολίτου.

## ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Ὀνομάσατε εἶδη τινὰ κοινωνικῶν καὶ νομικῶν ἐγκλημάτων.
- 2) Πόσον στοιχίζει τὸ ἐγκλημα εἰς τὸν νομόν σας ;
- 3) Ποία ἢ ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ εἰς τὸν νομόν σας ;
- 4) Εὔρετε τὰ αἷτια πέντε ἐγκλημάτων τῆς κοινότητός σας.
- 5) Αὐξάνεται τὸ ἐγκλημα ἐν τῇ κοινότητί σας ; Ποσοτικῶς ἢ ποιοτικῶς ;
- 6) Ποία ἢ σχέσις τοῦ ἐγκλήματος μετὰ τὰς ἀσχολίας τῆς νεότητος τῆς κοινότητός σας ;
- 7) Πρέπει νὰ ἀναμένωμεν αὐξήσιν τοῦ ἐγκλήματος εἰς τὴν σημερινὴν ἐξέλιξιν τῆς κοινωνίας, ἢ ἐλάττωσιν αὐτοῦ ;
- 8) Δύναται ἢ κοινοκτημοσύνη ν' ἀπαλείψῃ τὸ ἐγκλημα ;
- 9) Ἐξηγήσατε πῶς τὸ σχολεῖον συμβάλλει εἰς τὸ ἐγκλημα ;
- 10) Πῶς τὸ σχολεῖον δύναται νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ἐγκλήματος ; Πῶς ἢ ἐκκλησία ; Πῶς ὁ κινηματογράφος, ὁ τύπος, τὰ ἐργατικὰ σωματεῖα ;
- 11) Συζητήσατε νόμους τινὰς τῆς πατρίδος μας σχετικῶς μετὰ τὴν τιμωρίαν τοῦ ἐγκλήματος καὶ εὔρετε τὰ τρωτὰ καὶ τὰ μέσα τῆς βελτιώσεώς των.

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Alexander, Fr. and Staub. H.—The Criminal, the Judge and the Public—Mc. Millan Co. New York 1931.
- 2) Aschaffenburg, Gustav. Crime and its Repression. Sittle, Brown and Co. Boston, 1913.
- 3) Γαρδίκια Κων. Ἐγκληματολογία 1949.
- 4) Gillin J. L. Criminology and Penology—Appleton—Century Co. N. Y. 1935
- 5) Gillin J. L. and Gillin J. Ph. An Introduction to Sociology Mc. Millan Co.
- 6) Τοῦ αὐτοῦ. Taming the Criminal — Mc. Millan Co. N. Y. 1931.
- 7) Σακελλαρίου Γ. Τὸ ἐγκλημα ἐν Ἑλλάδι 1931.
- 8) Τοῦ αὐτοῦ. Μία συμβολὴ εἰς τὴν κλινικὴν ψυχολογίαν 1942.
- 9) » » Ἡ μαρτυρία καὶ πλάνη ἐν Ἑλλάδι καὶ τὸ πρόβλημα τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ μάρτυρος 1947.
- 10) Τοῦ αὐτοῦ. Γενικὴ ψυχολογία 1947.



## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

### Ἡ πτωχεία (¹).

Ἡ ἀνθρωπότης διὰ τῶν καταπληκτικῶς κατὰ γεωμετρικὸν λόγον αὐξανομένων ἐφευρέσεων ἐγένετο μέχρι σήμερον κάτοχος τῶν μυστικῶν τῆς φύσεως, ὥστε νὰ δύναται καὶ τροφήν καὶ κατοικίαν καὶ ἔνδυσιν καὶ ὑγείαν εἰς τὰ μέλη αὐτῆς νὰ παρέχη.

Καὶ ὅμως, παρὰ τὴν ἀναντιλέκτως αὐξάνουσαν δύναμιν τῆς τοιαύτης παραγωγῆς, ἐν Βραζιλίᾳ πρό τιнос ὁ καφῆς ἐκαίετο ἀντὶ ξυλανθράκων, ἐν Αὐστραλίᾳ καὶ Καναδᾷ τὰ σιτηρὰ παρεδίδοντο εἰς τὸ πῦρ, ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἑκατομμύρια ἐργατῶν εἶναι ἀνεργοὶ (²), δισεκατομμύρια δ' ὀλόκληρα δαπανῶνται δι' ἐξοπλισμούς, ἐνῶ ἑκατομμύρια ἀλλαχοῦ τῆς γῆς ἀνθρώπων πεινῶσι καὶ γυμνητεύουσι, ἑκατομμύρια δὲ πτωχῶν ἀπέλπιδες περιφέρονται τείνοντες χεῖρα ἐπαιτείας εἰς τὴν εὐσπλαχνίαν ὀλίγων ἄλλων ἀνθρώπων, καί, κατὰ χαρακτηριστικὴν φράσιν τοῦ Loyd George, διαρκῶς βυθίζονται εἰς τὴν δυστυχίαν!

Περίεργον ὄντως καὶ τραγικὸν φαινόμενον ἀντιθέτως παρουσιάζει ἡ σημερινὴ ἐποχὴ, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀφθονίαν συγκεντρωμένου πλούτου, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἀντιμέτωπον αὐτοῦ τὴν ἔνδειαν, πτωχείαν καὶ συμφορὰν, μὲ ἐπακολουθήματα σοβαρώτατα καὶ διὰ τὸ ἄτομον καὶ διὰ τὴν κοινωνίαν, ὑ λ ι κ ἄ , π ν ε υ μ α τ ι κ ἄ , ἡ θ ι κ ἄ .

Τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς ὑπάρξεως τοσαύτης πτωχείας ἀπέναντι τοσοῦτου πλούτου, φαινόμενον καθολικὸν εἰς πᾶσαν σχεδὸν τὴν σημερινὴν ἀνθρωπότητα, εἶναι τὸ κεντρικὸν πρόβλημα τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς καὶ ἐπομένως τὸ μᾶλλον θεμελιῶδες τῶν κοινωνικῶν μας προβλημάτων.

Εἶναι εὐνόητος ἐπομένως ἡ σπουδαιότης, ἡ σημασία καὶ ἡ ἀνάγκη εὐρυτέρας μελέτης τοῦ προβλήματος τῆς πτωχείας εἰς πᾶσαν χώραν καὶ ἐπομένως καὶ παρ' ἡμῖν.

### Ἡ πτωχεία ἐν Ἑλλάδι.

Πόσοι οἱ εἰς ἔνδειαν καὶ πτωχείαν βυθισμένοι ἐκ τῶν κατοίκων τῆς ὠραίας μας χώρας ;

Αὐξάνεται ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπὸ τοῦ φάσματος τῆς πείνης καὶ τῶν συμπαρομαρτούντων πρὸς αὐτὴν κακῶν ἀπηλπισμένων συμπολιτῶν μας ;

Βαίνει αὐξανόμενος ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ὁ ἀριθμὸς τῶν πεινασμένων παιδίων, τὴν διατροφήν τῶν ὁποίων ἀδυνατεῖ νὰ ἐπιτύχη πᾶσα δυνατὴ προσπάθεια τοῦ ζητοῦντος ἐργασίαν πατρός ;

Πῶς τὸ κακὸν τοῦτο θὰ περισταλῇ ; Ἄς ἴδωμεν λοιπόν, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν, πρῶτον τίς ἢ ἔκ τ α σ ι ς τῆς πτωχείας ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἀκολούθως τίνα τὰ αἷτια καὶ τὰ μέσα τῆς θεραπείας ἢ περιστολῆς αὐτῆς ;

Ἄ λ λ ἄ τ ἰ εἶ ν α ἰ π τ ω χ ε ἰ ἄ ; Ἀκριβῆς ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώ-

(1) Πρβλ. καὶ Γ. Σακελλαρίου, Ἐνακοίνωσις εἰς τὴν Χριστιανικὴν Κοινωνικὴν Ἐνωσιν ἐν τῷ Παρνασσῷ, τῇ 12 Μαΐου 1933.

(2) 237.000 ἐν Ἑλλάδι τῷ 1932.

τημα τοῦτο δὲν δύναται νὰ δοθῆ, διότι πτωχεία καὶ πτωχὸς εἶναι ὄροι σχετικοί, καὶ τοῦτο διότι τὸ μέτρον τῆς ζωῆς ἑνὸς ἀτόμου, λαοῦ ἢ ἐποχῆς, εἶναι διάφορον ἄλλου ἢ ἄλλης, ἐφ' ὅσον ἄτομα ἐν τῷ ὀλίγῳ ἀρκοῦμενα, ἀνταποκρίνονται εὐκόλως εἰς τὰς ἀνάγκας των, ἐνῶ ἄλλα σπάταλα, ἢ πλήρη ἀναγκῶν καὶ ὑποχρεώσεων, περισσότερα τῶν ὅσων ἐσοδεύουσι δαπανῶσι. Ἡ ἔννοια τῆς πτωχείας ἐπομένως δὲν δύναται νὰ καθορισθῆ ἐκ τοῦ ποσοῦ μόνον τοῦ εἰσοδήματος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐλλείψεως τῶν μέσων πρὸς ἀνταπόκρισιν εἰς τὰς ὕλικας, ἠθικὰς καὶ πνευματικὰς ἀνάγκας τοῦ ἀτόμου ἢ τοῦ λαοῦ.

Ὅστε πτωχείαν λέγοντες νοοῦμεν τὴν κατάστασιν τοῦ ἀτόμου ἢ τῆς ομάδος, καθ' ἣν ἢ ἐλάττωσις τοῦ εἰσοδήματός των ἀρχίζει νὰ κωλύῃ ἢ νὰ ὑποβιάζῃ τὴν σωματικὴν, ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν των ἀνάπτυξιν.

Ἄλλὰ τίς ἢ ἔκ τ α σ ι ς τῆς πτωχείας παρ' ἡμῖν ;

Ἀκριβῆ καὶ ἐπιστημονικὴν ἀπάντησιν καὶ εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο δὲν δύναται τῆς νὰ δώσῃ, ἂν μὴ στηρίξῃ τὰ συμπεράσματα αὐτοῦ, τὰς κρίσεις καὶ γνώμας του ἐπὶ μαθηματικῶν δεδομένων καὶ δὴ ἐπὶ τῆς στατιστικῆς.

Ἄτυχῶς εἰς τὴν πατρίδα μας τὸ παμμεγίστης σημασίας διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν, καὶ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν πρόοδον τῆς κοινωνίας μας, πρόβλημα τοῦτο τῆς πτωχείας δὲν ἀντεμετωπίσθη μέχρι σήμερον παρὰ τῶν ἰθυνόντων ἀπὸ τῆς ἐπιστημονικῆς του πλευρᾶς. Καὶ αὐτὰ τὰ κέντρα ἀκόμη τῆς ἐν Ἀθήναις συντελουμένης περιθάλψεως καὶ εὐποιίας, τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, τοῦ Δημαρχείου, τοῦ Ὑπουργείου Κρατικῆς Ἀντιλήψεως, δὲν ἔχουσι στατιστικὰς, δὲν ἀναφέρουσιν εἰς ἀριθμοὺς οὔτε τὴν ἔκτασιν τῆς πτωχείας, οὔτε τὴν αὔξησιν ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ἢ ἐλάττωσιν αὐτῆς, οὔτε τὴν ποιότητα τῶν ἀτόμων τὰ ὁποῖα ἔτυχον κατὰ τὸ διάστημα ἑνὸς ἔτους παρ' αὐτῶν περιθάλψεως καὶ βοηθείας, οὔτε τὴν διάρκειαν τῆς περιθάλψεως αὐτῆς, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γενικῶς τὰ ποσὰ, τὰ ὁποῖα εἰσέπραξαν καὶ ἐδαπάνησαν, ὡς τίς δύναται νὰ συναγάγῃ ἐκ τῶν ἀπολογισμῶν τῶν ἰδρυμάτων τούτων.

Εἶναι ἀδύνατον ἐπομένως φύσει νὰ καθορίσωμεν ἐπακριβῶς τὴν ἔκτασιν τῆς πτωχείας ἐν Ἑλλάδι. Κατὰ τὴν προπολεμικὴν ἐποχὴν, πολὺ δὲ περισσότερο κατὰ τὴν σημερινὴν μεταπολεμικὴν καὶ μεταβατικὴν περίοδον τοῦ Κράτους.

Ἡναγκασμένοι ὅμως νὰ δώσωμεν εἰκόνα, ἔστω καὶ ὠχρὰν, αὐτῆς, θὰ στηρίξωμεν τὰ συμπεράσματα ἡμῶν ἐπὶ δύο ἀριθμητικῶν δεδομένων καὶ μελετῶν, τὸ μὲν — ὀλιγώτερον, — τῶν τῆς Φιλανθρωπικῆς Ἐταιρείας, δεδομένων ἀφορώντων εἰς τοὺς παρ' αὐτῆς τυχόντας περιθάλψεως, τὸ δέ, — κυριώτερον, — ἐπὶ τῶν πορισμάτων οἰκονομικῆς μελέτης, τῆς μόνης ὑποθέτομεν ἐπιστημονικῆς τοῦ εἴδους τῆς, ἐπὶ χωρίου τινὸς τῆς Δωρίδος, ὑπὸ τοῦ κ. Α. Κρίκου.

Ἐκ τῆς πρώτης συνάγομεν ὅτι περισυνελέγησαν ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ πρῶτον ἑξάμηνον τοῦ ἔτους 1932 1.500 ἐπαῖται, 200 ναρκομανεῖς καὶ περιθάλπονται 2.000 οἰκογένειαι ἢ ἐν ὄλῳ 8—10 χιλιάδες ἄτομα. Ἄν ὑπολογίσωμεν δὲ ὅτι ἐκ τῶν δαπανηθέντων 563.096 ὑπὸ τοῦ φιλοπτώχου ταμείου Ἀθηνῶν ἔλαβον βοηθήματα (ἀνὰ 50—100 δραχ. μηνιαίως) 1000 ἄτομα, καὶ εἰς χιλίους τοὺς διὰ πολιτικούς μᾶλλον λόγους βοηθουμένους ὑπὸ τοῦ Δημαρχείου καὶ ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Κρατικῆς Ἀντιλήψεως καὶ Ὑγεινῆς ἀπόρους, ἔχομεν περίπου 12.000 τοῦλάχιστον ἄτομα τείναντα κατὰ τὸ πρῶτον ἑξάμηνον τοῦ 1932 ἐν Ἀθήναις χεῖρα εὐσπλαγχνίας καὶ βοηθείας εἰς ἄλλας τόσας χορηγησάσας αὐτήν.

Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι συμπίπτουσι περίπου πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν συσσιτησάντων εἰς τὰ δημοτικὰ συσσίτια κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν παντελῶς ἀπόρων.

Ἐκ τῆς δευτέρας μελέτης, ἀντιπροσωπευτικῆς ἀγροτικῆν περιφέρειαν ἀγό-

νου ὄντως χωρίου τῆς Ἑλλάδος, παρατηροῦμεν ὅτι ἐκ τῶν ἐσόδων καὶ τῶν ἐξόδων τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου τούτου καὶ ἂν οὗτοι ἠθέλον ἀθετήσαι τὰς ὑποχρεωτικὰς τῶν πληρωμὰς, φόρους, τόκους κλπ., καὶ ἂν ἔτι ἠσπάζοντο τὸ δόγμα τῆς φυσιολατρίας καὶ ἀπέφευγον οὕτω τὰς δαπάνας τῆς ἐνδυμασίας καὶ ὑποδέσεως, πάλιν αἱ συνολικαὶ πρόσοδοι αὐτῶν δὲν θὰ ἐκάλυπτον τὰς δαπάνας διὰ τὴν ποσότητα τῶν θρεπτικῶν οὐσιῶν, τὰς ὁποίας χρειάζονται διὰ νὰ ζήσωσι.

Τούτου μὴ δυνατοῦ ὄντος, περικόπτονται τὰ πρὸς αὐτοσυντηρησίαν κονδύλια, ἐξ οὗ ἂφ' ἐνὸς μὲν στερήσεις, ἡμιγυμνότης, ἀνυποδησία, ἐξάντλησις τοῦ ὄργανισμοῦ καὶ ἀσθένεια ἕνεκα ἐλλείψεως τροφῆς, ἂφ' ἑτέρου δὲ φόβοι καὶ πιέσεις τοῦ εἰσπράκτορος, ἐκθιασμοὶ τοῦ τοκογλύφου καὶ ψυχικὴ κατάπτωσις με συνολικὴν εἰκόνα τὴν πενίαν καὶ τὰ φυσικὰ καὶ ἠθικὰ ἐπακολουθήματά της.

Καὶ οὗτοι μὲν εἶναι οἱ παντελῶς ἄποροι ἢ παντὸς φόρου ἀπαλλακτέοι Ἕλληνες, εἰς οὓς δέον νὰ προστεθῶσι καὶ οἱ εἰς ἄλλας πόλεις ἢ χωρία τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν αὐτὴν ἢ μείζονα ἀναλογίαν, ὡς οἱ ἐν Ἀθήναις, παντελῶς ἄποροι καὶ οἱ ἐκ τῆς κομμουνιστικῆς ἐπιβουλῆς καὶ τῆς κατοχῆς καταστραφέντες ἐν μέρει ἢ πλήρως κάτοικοι τῶν ἀγροτικῶν περιφερειῶν τῆς Ἑλλάδος.

Οὐδὲν τὸ παράδοξον ἐπομένως ἂν σήμερον ἐν ἀπορία εὐρισκόμενός τις ἢ τρέπεται πρὸς τὸ ἔγκλημα ἢ, ἂν εἶναι δειλός, πρὸς τὴν αὐτοκτονίαν, ἢ κατ' ἀνάγκην διατίθεται δυσμενῶς πρὸς τὸ κρατοῦν κοινωνικὸν καθεστῶς, ἢ εὐκόλως ἀπαρνούμενος τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ὅσια παρασύρεται εἰς τὴν πρώτην πνοὴν οἰουδήποτε ρεύματος ἢ νέου συστήματος κοινωνικοῦ, τὸ ὁποῖον δίδει τὴν ὑπόσχουσιν ἢ τὴν ἐλπίδα τῆς μεταβολῆς καὶ ἀνακουφίσεως τῆς θέσεώς του.

Ἄλλ' ὅσονδήποτε λυπηρὰ καὶ ἀξιοδάκρυτος καὶ ἂν εἶναι ἡ πτωχεία καὶ τὰ ἐπακολουθήματα αὐτῆς διὰ τὸν ἐνήλικον Ἕλληνα πτωχόν, πόσον ὀδυνηρὰ, πόσον ἐπικίνδυνος, πόσον ἀσυγκρίτως καταθλιπτικὴ καὶ καταστρεπτικὴ εἶναι ἡ πτωχεία διὰ τὴν ἀὔξανομένην Ἑλληνίδα νεότητα, τὸ μέλλον καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ ἔθνους καὶ τῆς κοινωνίας!

Ἡ πτωχεία, ἣτις φονεύει καὶ καθιστᾷ φοβερὸν μαρτύριον τὸ τέλος τοῦ βίου, δὲν εἶναι τόσο φοβερά, ὅπως ἡ πτωχεία, ἣτις ἀμαυρώνει καὶ ἀποπνίγει τὴν νεότητα καὶ σκιάζει διὰ τῶν μαύρων ἐπακολουθημάτων τῆς φυσικῶν, πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν, τὴν περαιτέρω ζωὴν της, τὴν ἰσχύν, ἀνάπτυξιν καὶ ἐξέλιξιν της.

Ἄς ἀναλογισθῆ δέ τις ἐπιπροσθέτως ὅτι ὅπου εἰς ἐνήλικος εὐρίσκειται ἐν πτωχείᾳ, γύρωθεν του θὰ εὐρίσκωνται δυστυχοῦντα 3—5 ἀνήλικα παιδιά, τὰ ὁποῖα εἰς οὐδὲν ἔπταισαν, οὐδὲν ἁμάρτημα διέπραξαν, ὥστε νὰ κυλῶνται εἰς τοσαύτην δυστυχίαν!

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω κατάδηλος εἶναι ἡ παμμεγίστη καὶ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τῆς συστηματικῆς καὶ κατὰ ἐπιστημονικὸν τρόπον μελέτης τῆς πτωχείας καὶ παρ' ἡμῖν, τῆς μεγίστης ταύτης καὶ πυορροοῦσης πληγῆς τοῦ κοινωνικοῦ μας σώματος, τῶν αἰτιῶν καὶ τῶν μέσων τῆς προλήψεως ἢ θεραπείας αὐτῆς.

### Β. Ποῖα τὰ αἷτια τῆς πτωχείας;

«Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανεῖζει τὸν Θεόν», ἀναφέρεται ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Παροιμιῶν. Ἄλλὰ ποῖοι οἱ πτωχοί; Ἐκ 1.500 συλληφθέντων τῷ 1931 ἐπαυτῶν ὑπὸ τῆς Φ.Ε.Α. οἱ 400 ἦσαν πράγματι ἄποροι ἢ ἀνίκανοι πρὸς ἐργασίαν. Οἱ ἄλλοι; Ἦσαν ἢ ἱκανώτατοι πρὸς ἐργασίαν, ἢ εὐποροὶ, πολυάριθμοι δὲ καὶ πλουσιώτατοι. Ἐκ τελευταίας μάλιστα ἀνακοινώσεως τῆς αὐτῆς πηγῆς μανθάνομεν ὅτι τὰ 3)4 τῶν παρὰ τῆς ἀστυνομίας προσαγομένων



εις την Φ.Ε.Α. πρὸς περίθαλψιν τυγχάνουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὐποροί.

Δυνάμεθα ἐπομένως νὰ κατατάξωμεν τοὺς πτωχοὺς εἰς δύο κατηγορίας : α') πτωχοὺς τοῦ Δ ι α β ὀ λ ο υ, ἱκανοὺς μὲν πρὸς ἐργασίαν, ἀλλ' ὀκνηροὺς, ἐκμεταλλευτὰς τοῦ εὐγενεστεροῦ τῶν αἰσθημάτων, ἀξίους πάσης καταναγκαστικῆς ἐργασίας, περὶ ὧν δὲν πρέπει νὰ ἰσχύη τὸ ἀνωτέρω δόγμα· β') πτωχοὺς τοῦ Θεοῦ, ἀτυχήσαντας ἐργάτας, οἰκογενειάρχας ἀσθενεῖς ἢ ἀναπήρους, ἀξίους πάσης βοηθείας. Ἄλλως δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν τοὺς πτωχοὺς εἰς πτωχοὺς μὴ ὑπευθύνους διὰ τὴν πτωχείαν των, καὶ εἰς ὑπευθύνους πτωχοὺς, οἵτινες κατέστησαν τοιοῦτοι ἐξ οἰκείας βουλήσεως αὐτῶν, ἔξωθεν ἢ συνθηκῶν τῆς ζωῆς, τὰς ὁποίας οὗτοι ἐδημιούργησαν.

Ποῖα τὰ αἷτια, ἅτινα ἐδημιούργησαν καὶ τοὺς μὲν καὶ τοὺς δέ;

Κληρονομικότης καὶ περιβάλλον καὶ ἐνταῦθα δέον νὰ συζητηθῆ καὶ ἐρευνηθῆ ὡς δημιουργὸς αἷτια τοῦ παθολογικοῦ φαινομένου τούτου τῆς κοινωνίας ἡμῶν.

Ἐξ ἐρευνῶν γενομένων ὑπὸ διαφόρων ἐπιστημόνων ἀπεδείχθη ὅτι ἐν τῶν αἰτίων τῆς πτωχείας εἶναι ὁ σωματικὸς καὶ πνευματικὸς ἐκφυλισμὸς, μεταδιδόμενος διὰ τῆς κληρονομικότητος. Οὕτως ὁ Goddard εἰς τὴν περίφημον ἐρευναν αὐτοῦ τῆς οἰκογενείας τοῦ Καλικάκου (1) εὑρεν ὅτι μέγας ἀριθμὸς τῶν ἀπογόνων ἐκ τοῦ γάμου τοῦ Μαρτίνου Καλικάκου μετὰ τινος ἀφυοῦς κόρης, τροφίμου στρατιωτικοῦ τινος καπηλείου κατὰ τὴν Ἀμερικανικὴν ἐπανάστασιν, ἦσαν ἄνθρωποι πτωχοὶ ἢ τρισάθλιοι, ἐξαρτώμενοι παρ' ἄλλων. Ὡσαύτως ὁ αὐτὸς ἐρευνητὴς ἀναβιβάζει εἰς 500)ο ἐκ τῶν τροφίμων τῶν πτωχοκομείων τοὺς ἀρνεῖς.

Εἰς παρόμοια πορίσματα κατέληξαν καὶ ἄλλοι ἐρευνηταί, ὡς ὁ McKulloch, ὅστις ἐρευνήσας οἰκογένειάν τινα, ἥτις ἔζησε πρὸ ὀλίγων γενεῶν εἰς τὴν Βιργινίαν τῆς Ἀμερικῆς, ἀπεκάλυψε παρόμοιον φαινόμενον. Ἄνηρ καὶ γυνὴ τῆς οἰκογενείας αὐτῆς ἦσαν πτωχότατοι, ἀλλὰ καὶ διάσημοι μικροκλέπται ὀρνίθων καὶ ἄλλων κατοικιδίων ζώων, καρπῶν κλπ. Οἱ συμπολίται των βλέποντες τὴν πτωχείαν των ἔδιδον εἰς αὐτοὺς τὰ ἀναγκαιούντα πρὸς τροφήν καὶ διατήρησιν, πλὴν οὗτοι ἔμενον ἀμετάβλητοι. Τούτων οἱ ἀπόγονοι διεσπάρησαν εἰς τὴν Ἰνδιάναν καὶ ἄλλας πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, ἡ δὲ ἐπ' αὐτῶν ἐρευνα ἀπεκάλυψε περὶ τοὺς 12.000, ὧν οἱ πλεῖστοι ἦσαν παντὸς βαθμοῦ ἐφρευεῖς, ἀνίκανοι πρὸς αὐτοσυντηρίαν πόρνοι, κλέπται καὶ ἄλλοι διάφοροι ἐγκληματῆαι.

Ἐξ ἄλλης ἐρεῦνης, πρὸ 60 περίπου ἐτῶν τῆς οἰκογενείας τοῦ Jukes, μεθύσου καὶ ὀκνηροῦ φύλακος τῶν συνόρων, ἀπεδείχθη ὅτι ἐκ τῶν 1.200 ἀπογόνων του οἱ 250 ἀπέθανον εἰς μικρὰν ἡλικίαν, οἱ 280 ἦσαν πτωχοὶ εἰς διάφορον βαθμὸν, οἱ δὲ λοιποὶ, τὸ πλεῖστον δηλ., ἦσαν παντὸς εἶδους ἐγκληματῆαι, ὕλικῶς καὶ ἠθικῶς παρ' ἄλλων ἐξηρητημένοι, ἐπαληθεύοντες τὸ γνωμικὸν ὅτι ἡ μήτηρ τοῦ ἐγκλήματος εἶναι ἡ πτωχεία.

Ἐκ παραπλησίας ἐρεῦνης ὡσαύτως 1795 μελῶν τῆς οἰκογενείας Νάμ, ζωσῆς εἰς ἔκφυλον ἀγροτικὴν κοινότητα, καθ' ἣν συνεκρίθησαν οἱ ἀπόγονοι δύο ὁμάδων, οἱ φίλεργοι καὶ οἱ ὀκνηροί, εὑρέθη ὅτι 90)ο ἐκ τῶν ἐξ ἐργατικῶν γονέων καταγομένων ἦσαν φίλεργοι, ἐνῶ 76,5% ἐκ τῶν ἐξ ὀκνηρῶν γονέων καταγομένων, ἦσαν ὀκνηροί.

Τμημα τῆς οἰκογενείας ταύτης μετενάστεύσεν εἰς ἄλλην πολιτείαν τῆς Ἀμερικῆς, διάφορον ἔχουσαν περιβάλλον, ἀλλὰ καὶ παρὰ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ-

(1) Βλ. Γ. Σακελλαρίου, Μέτρησις τῆς Εὐφυΐας σ. 8.

του ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ἀπογόνων ἢ ἔρευνα ἀπέδειξε τὴν αὐτὴν περίπου ὡς ἀνωτέρω ἀναλογίαν.

Ὁ ἐρευνητὴς Goddard περιγράφει ὡς ἐξῆς τὸν τρόπον καθ' ὅν τὰ τοιαῦτα ἄτομα ἐγένοντο πτωχοὶ καὶ ἄθλιοι.

Ἐφ' ὅσον μαθητεύουσι, λέγει, εἰς τὸ σχολεῖον, ἀδυνατοῦσι νὰ παρακολουθήσωσι τὰ μαθήματά των, διότι, ἀφυῆ ὄντα, εἶναι ἀνίκανα πρὸς ἐμπέδωσιν ἀφηρημένων πραγμάτων, εἶναι ἀνίκανα νὰ ἀναγινώσκωσιν ἐπαρκῶς καὶ νὰ ὀρθογραφήσωσι.

Τοιοιουτρόπως παρέρχονται οἱ χρόνοι ἀφίνοντες αὐτὰ συνήθως εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν, μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν 14 ἐτῶν, ὅποτε καθ' ἀνάγκην ἐγκαταλείπουσι ταῦτα τὸ σχολεῖον, χωρὶς νὰ μάθωσι τι χρήσιμον, δι' οὗ νὰ κερδίζωσιν ὅπωςδήποτε τὰ ἐπειγόντως ἀναγκαῖα διὰ τὴν ζωὴν.

Ἀναποφεύκτως λοιπὸν καθίστανται βάρος τῶν ἄλλων, εἴτε τῶν συγγενῶν των, οἵτινες προνοοῦσιν, ἄφ' ἑαυτῶν ἐξοδεύοντες καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη πρὸς διδασκαλίαν τέχνης τινός, εἴτε, καὶ ταῦτα εἶναι τὰ περισσότερα, καθίστανται βάρος τῆς κοινωνίας. Ἐκ τούτων δὲ πάλιν οἱ φλεγματικοὶ καὶ οἱ ὀκνηροὶ παραμένουσιν ἄεργοι καὶ ἀποθνήσκουσιν ἐκ τῆς πείνης, ἐκτὸς ἂν τις τούτους βοηθήσῃ.

Ἐκ τῶν προηγουμένων καὶ ἐξ ἄλλων παρομοίων ἐρευνῶν εὐρέθη ὅτι 30)ο καὶ πλέον ἐκ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ μιᾶς χώρας εἶναι πνευματικῶς καθυστερημένοι, 20)ο εἶναι ψυχοπαθεῖς, 20)ο ἐπιληπτικοὶ καὶ 7 ἕως 80)ο ἐκ τῆς ὅλης χώρας εἶναι ἄτομα ἐξηρητημένα οἰκονομικῶς ἐκ τῆς κοινωνικῆς φιλανθρωπίας, χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν βεβαίως τοὺς δι' ἐξαιρετικούς λόγους καὶ δὴ τῆς σημερινῆς ἀνεργίας εἰς δεκάδας ἑκατομμυρίων ἀνερχομένους ἀνέργους καὶ ἀπόρους εἰς πλείστας βιομηχανικὰς ἰδίαι καὶ μεγάλας χώρας· εἰς 300 δὲ χιλιάδες περίπου τῷ 1932 ἐν Ἑλλάδι, σήμερον δέ, ἕνεκα τῆς καταστροφῆς ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν πολλῶν ἑκατοντάδων κοινοτήτων, ἀναβιβαζομένων εἰς τὸ 1)6 τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς χώρας.

Ἐκ τούτων βεβαίως δὲν πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἡ πτωχεῖα εἶναι χαρακτηριστικὸν δωρούμενον διὰ τῆς κληρονομικότητος, ἀλλ' ὅτι ἡ πτωχεῖα δύναται νὰ εἶναι ἀποτέλεσμα κληρονομικοῦ τινος ἐλαττώματος, ὡς ἡ ἀφυῖα, ἡ ψυχοπάθεια, ἢ ἄλλο τι χαρακτηριστικὸν ἐκφυλισμένου οἰκογενειακοῦ δένδρου, ἐπίσης δ' ὅτι ὠρισμένοι ἐπιδράσεις τοῦ περιβάλλοντος, ὡς τὰ μέχρι σήμερον ἐπιστημονικὰ πορίσματα ὑποστηρίζουσι, φαίνονται μᾶλλον ἰσχυρότεροι (ἢ αἱ ἐκ κληρονομικότητος) εἰς ἐμφάνισιν τῆς πτωχείας. Γενικώτερον, ἐν κατεστραμμένον νευρικὸν σύστημα, ἀσθένειαί τινες μεταδοτικαί, ὡς ἡ σύφιλις, καὶ χαρακτηριστικὰ γενικῶς κληρονομήσιμα συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ἀτόμου ἐν τῇ πάλῃ τῆς ζωῆς, ἐξ οὗ ἡ ἐξάρτησις αὐτοῦ ἐκ τῆς εὐσπλαγχνίας τῆς κοινωνίας. Κατὰ τῆς τοιαύτης πηγῆς τῆς πτωχείας δὲν ὑπάρχει τοῦλάχιστον σήμερον ἄλλο ἐπιστημονικὸν μέσον πρὸς θεραπείαν ἢ ἡθετικὴν εὐγονίαν, διὰ συνάψεως τ. ἔ. γάμων μεταξὺ ὑγιῶν καὶ ἐπιλέκτων, καὶ ἡ ἀρνητικὴ εὐγονία, διὰ συγκεντρώσεως δηλ. τῶν ἀναπήρων ἢ ἀποστειρώσεως αὐτῶν καὶ κωλύσεως οὕτω τῆς διὰ τοῦ γάμου περαιτέρω διασπορᾶς τοῦ μαύρου ρύακος τῆς δυσγονίας.

Παρὰ τὰς ἐκ κληρονομικότητος αἰτίας τῆς πτωχείας ἔχομεν πλείστας ἄλλας ὀφειλομένας εἰς αὐτὸ τὸ ἄτομον, τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ ἀνεπάρκειαν, εἰς τὸ περιβάλλον του, ἢ ὁμοῦ εἰς τὴν κληρονομικότητα καὶ τὸ περιβάλλον αὐτοῦ.

Αἱ αἰτίαι αὗται εἶναι αἱ ἐξῆς.

Ἀσθένεια. Ἡ ἀσθένεια εἶναι ἄμεσος καὶ κυρία αἰτία τῆς πτωχείας, διότι τὰ 750)ο αὐτῆς περίπου ὀφείλονται εἰς τὰς διαφόρους ἀσθενείας.

Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς προπολεμικῶς ὑπελογίζετο ὅτι 1.600.000 καὶ πλέον Ἕλληνες κατ' ἔτος ἐθραύοντο κυριολεκτικῶς ἐξ ἐλονοσίας, 7.000 δὲ θάνατοι ἐτησίως ὠφείλοντο εἰς τὴν ἐπάρατον ταύτην ἀσθένειαν· χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν τὴν μεγάλην συμβολὴν καὶ συμφορὰν τὴν ὁποίαν προσέφερεν ἡ νόσος αὕτη εἰς τὴν βροτολοιγὸν φθίσιν, ἐξ ἧς 260.000 Ἕλληνες ἐνόσουν κατ' ἔτος, 120 δὲ χιλιάδες ἑλληνοπαίδων καὶ πλέον εὗρισκοντο εἰς τὰ πρόθυρα αὐτῆς, σήμερον δὲ πάσχουσι ἐξ αὐτῆς 330.000 περίπου.

Ἐν Ἑλλάδι δι' ἀσθενείας ἢ μᾶλλον πρὸς προστασίαν τῆς ὑγείας ἐδαπανῶντο προπολεμικῶς ὑπὸ τοῦ Κράτους μόνον εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Κρατικῆς Ὑγιεινῆς 173 1)2 ἑκατομμύρια δραχμῶν κατ' ἔτος, σήμερον δὲ περὶ τὰ 134 δισεκατομμύρια δραχμῶν ἢτοι 4,7% τοῦ γενικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους χωρὶς εἰς ταῦτα νὰ ὑπολογίσωμεν τὰ δαπανώμενα ὑπὸ τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων, οὐδὲ τὰ ἑκατομμύρια τὰ κατεξοδευόμενα κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν ἀσθενῶν ἀτόμων πρὸς θεραπείαν κατ' οἶκον ἢ ἐν νοσοκομείοις.

Εὐτυχῶς διὰ τῆς χρησιμοποίησεως φαρμάκων (D.D.T.) κλπ. καὶ τῆς προστασίας τοῦ Κράτους οἱ ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν θνήσκοντες σήμερον ἠλαττώθησαν καὶ δὴ ἐνῶ τῷ 1939 ἀνήρχοντο εἰς 566, κατὰ τὸ 1948 ἀνῆλθον εἰς οὐχὶ πολὺ περισσοτέρους τῶν 95.

Παρὰ ταῦτα κακαὶ ἔξεις καὶ σπατάλη, βάσιν ἔχουσαι τὴν ἀνηθικότητα ἀτόμου καὶ περιβάλλοντος, ἧτις ἀνηθικότης πάλιν εἶναι ἡ κυριώτερα ρίζα τοῦ κοινωνικοῦ κακοῦ καὶ πολὺ μεγαλυτέρα ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἀνισότητα τῆς ἰδιοκτησίας, ἔλλειψις κοινῆς κρίσεως, ἔλλειψις διαφωτισμοῦ περὶ τινὰς οἰκιακὰς ἰδιαιτέρας οἰκονομίας ἐν τοῖς σχολείοις, ἀνικανότης διαχειρίσεως οἰκονομικῆς, εἶναι ἄλλα ἐπίσης αἰτία τῆς πτωχείας τοῦ ἀτόμου, ὅπως ἀνικανότης διαχειρίσεως οἰκονομικῆς τοῦ ὄλου Ἔθνους καὶ σπατάλη καὶ διαφθορὰ ἐκ μέρους τῶν ἀρχόντων εἶναι ταυτοχρόνως αἰτία πτωχεύσεως τῆς ὅλης κοινωνίας καὶ τοῦ Κράτους.

Οἰνοποσία ἐξ ἄλλου, μορφινομανία, κλίσις εἰς ἀσωτείαν καὶ ἀφροδισιασμὸν καὶ φυσικὴ δκνηρία εἶναι ἐμπόδια πρὸς οἰκονομίαν καὶ ἐργασίαν, δυσκολεύοντα τὴν πρόοδον καὶ ἄγοντα εἰς τὴν πτωχείαν, παρεκτὸς τῆς ἠθικῆς χρεωκοπίας τοῦ ἀτόμου, ἧτις πάλιν, ὡς ἐν φαύλῳ κύκλῳ ἀναστρέφουσα, καταβαρυνθῶναι διαρκῶς τὸ ἄτομον καὶ τὴν οἰκογένειάν του καὶ ὠθεῖ αὐτὸ εἰς τὴν ἐξουθένωσιν καὶ τὴν φθοράν.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐκ τοῦ ἀτόμου προερχομένων αἰτίων τῆς πτωχείας ἔχομεν αἰτία πτωχείας ἐξ αὐτοῦ τοῦ περιβάλλοντος, ἐν ᾧ ζῆ τὸ ἄτομον, ἐκ τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς, αἰτινες καθωρίσθησαν πρὸ τῆς γεννήσεώς του καὶ εἰς αὐτὸ ἐρρίφθη γεννηθὲν ὑπὸ τῶν γονέων του.

Ἡ ἀνισος κατανομή τοῦ πλούτου καὶ ἡ συγκέντρωσις τοῦ χρήματος, τοῦ μέσου τῆς παραγωγῆς, εἰς χεῖρας ὀλίγων πλουσίων, ἀντιπροσωπευόντων τὸ 1)10000 περίπου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας, ἡ παρεμβολὴ μυρίων εἰδῶν δυσκολιῶν, οἰκονομικῶν καὶ πνευματικῶν, εἰς τὰ παιδία τοῦ πτωχοῦ ἀγρότου, ἢ μὴ παροχὴ εἰσέτι εἰς τὰ ἄτομα ἴσων εὐκαιριῶν, ἀνεξαρτήτως τῆς κοινωνικῆς των θέσεως, ἢ ἀυξάνουσα διάλυσις τῆς οἰκογενείας καὶ ὁ ἀυξανόμενος ἀριθμὸς τῶν διαζυγίων, τὸ ἀπροσάρμοστον ἐκπαιδευτικὸν σύστημα τῆς χώρας, τὸ ἀπεργαζόμενον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνικάνους παραγωγούς καὶ ἀνικάνους οἰκοδεσποίνας, αἰτινες γνωρίζουσι κάλλιον τὴν δαπάνην τοῦ ἐκ τῆς ἐργασίας τοῦ ἀνδρὸς προϊόντος ἢ τὴν ἀυξήσιν αὐτοῦ, ἢ κατὰ 400)ο ἀγραμματοσύνη περίπου τοῦ ὄλου πληθυσμοῦ τῆς χώρας, ἢ ἔλλειψις μορφώσεως κοινωνικῶς καὶ οἰκονομικῶς τῶν νέων καὶ νεανίδων μας, ἢ παντοσείδης ἐκμετάλ-



λευσις τῶν ἀδυνάτων, ἡ ὑλικὴ ἀνεπάρκεια, ἡ χρέωσις αὐτῶν καὶ ἡ ἀδυναμία πρὸς πληρωμὴν, ἡ τοκολυφία, αἱ πιέσεις τῶν πολιτικῶν, αἱ ἐπιδράσεις τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος (τὸ ἄγονον τοῦ ἐδάφους, ἡ ἔλλειψις συγκοινωνίας, τὸ κακὸν κλίμα, αἱ ἐπιδημῖαι καὶ ἄλλαι ἀσθένειαι τῆς παραγωγῆς), ἡ καλλιέργεια 5 μόνον ἑκατομμυρίων ἕκταριων ἐπὶ 13 ἑκατομμυρίων τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς χώρας, ἡ κακοδιοίκησις καὶ ἡ ἀπρονοησία, ἡ ἀνικανότης κυβερνητῶν τινῶν νὰ διῶσι τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου καὶ νὰ βελτιώσωσι τοὺς ὄρους τῆς παραγωγῆς, ἡ ἔλλειψις προνοίας πρὸς ἐπωφελεῖν χρῆσιν τοῦ ἐλευθέρου τῶν πολιτῶν χρόνου, ἡ δημιουργηθεῖσα ἐκ τῆς τεχνικῆς ζωῆς καὶ τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῆς μηχανῆς καὶ τῶν ἐργοστασίων πρωτοφανῆς οικονομικῆ κρίσις τῆς ἐργατικῆς ἰδίᾳ τάξεως, ἡ ἀπόλυτος σχεδὸν ἐλευθερία τοῦ κανονισμοῦ τῆς ἐργασίας πρὸς τὸ συμφέρον μόνον ὀλίγων ἐργοδοτῶν καὶ οὐχὶ τῶν ἑμαδικῶν συμφερόντων, ἡ ἔλλειψις παντελῶς ἐπαγγελματικῆς ὁδηγίας, ὁ κυματισμὸς τῆς ἀξίας τοῦ νομίσματος, ἡ κακῶς ἐννοουμένη φιlanθρωπία, καθ' ἣν βοηθοῦμεν τοὺς πτωχοὺς τοῦ δρόμου, ἀντὶ νὰ παρέχωμεν τὰ μέσα πρὸς ἐντιμὸν ἐργασίαν καὶ βοηθῶμεν οὕτως αὐτοὺς νὰ βοηθῶσιν ἑαυτοὺς, ἡ ἄνευ συστήματος φιlanθρωπία, ἣτις ὁρθῶς, ὡς ἐλέχθη, εἶναι αἰτία τοῦ ἡμίσεος τῆς δυστυχίας τῆν ὅποιαν ἀνακουφίζει, πάντα ταῦτα εἶναι αἰτία πτωχείας καὶ κωλύματα προσόδου τοῦ πτωχοῦ ἐργάτου καὶ τῶν ἀπογόνων του πρὸς μίαν ὀπωσδήποτε ἐξίσου ἀπόλαυσιν τῶν στοιχειωδῶν τοῦλάχιστον ἀγαθῶν τῆς ζωῆς, εἶναι αἰτία, ἣτις ἐπανξάνει τοὺς ἀλήτας καὶ τοὺς ὀκνηροὺς καὶ διαφθείρει περισσότερο τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι τὰ κύρια αἰτία τῆς πτωχείας παρ' ἡμῖν.

Ἄς ἴδωμεν τώρα τίνα τὰ μέσα προλήψεως καὶ θεραπείας αὐτῆς. Εἶναι ἐμφανές ὅτι ἐκ τῆς φύσεως τῶν αἰτιῶν τῆς πτωχείας, καὶ τῆς τοῦ πτωχοῦ, δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν καὶ τὰ μέσα τῆς τοιαύτης θεραπείας.

Βελτίωσις τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς τοῦ ἐργάτου δι' ἐξασφαλίσεως τοῦ ἄρτου, τῆς υἰείας αὐτοῦ καὶ τῆς διαρκοῦς ἐργασίας, κανονισμὸς τῆς παραγωγῆς, οὐχὶ πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ὀλίγων, ἀλλ' ὅσον τὸ δυνατόν τοῦ συνόλου τοῦ Κράτους, κανονισμὸς τῶν ὥρῶν ἐργασίας γυναικῶν καὶ παιδίων, ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις καὶ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς δικαιοσύνη εἰς τὴν φορολογίαν, φορολογουμένου τοῦ κεφαλαίου καὶ ὄχι μόνον τοῦ πτωχοῦ ἐργάτου ἢ κτηνοτρόφου, δικαιοσύνη ἀληθῆς πρὸ τῶν νόμων ἰσότης εὐκαιριῶν διὰ πάντας τοὺς πολίτας, ἴδρυσις καὶ λειτουργία κρατικῶν γραφείων πρὸς ἐξεύρεσιν ἐργασίας, ἀπαλλοτριώσεις ἐδαφικῶν ἐκτάσεων καὶ παροχὴ μέσων καλλιέργειας καὶ ἀνθρωπίνων οἰκήσεων ἠθροπλαστικὴ μόρφωσις τῶν ἐνηλίκων καὶ διαφωτιστικὴ προσπάθεια καθόλου, διὰ τῆς ἰδρύσεως εἰς τὰ μεγαλύτερα ἐργατικὰ κέντρα λαϊκῶν πανεπιστημίων, ἐπιστημονικὴ περίθαλψις τῶν ἐνδεῶν καὶ συστηματικὴ δημιουργικὴ φιlanθρωπία, βελτίωσις υἰεινῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς, πρὸ παντὸς δὲ πρὸ ληψίς τῶν ἀσθενειῶν, διὰ διαφωτισμοῦ καὶ διασπορᾶς υἰεινῶν γνώσεων, δι' ἀσκήσεως εἰς υἰεινὴν ζωὴν ἀπὸ τοῦ οἴκου καὶ τοῦ σχολείου καὶ δι' ἀναπτύξεως ἰδανικῶν, πρᾶγμα εὐκολώτατα ἐπιτυγχανόμενον διὰ τοῦ δημοτικοῦ ἰδίως σχολείου, ἰδού τὰ κύρια μέσα τῆς περιστολῆς τῆς πτωχείας.

Τὸ τελευταῖον μέσον τῆς περιστολῆς τῆς πτωχείας διὰ τοῦ σχολείου, διὰ τῆς καταπολεμήσεως ἀπ' αὐτοῦ τῶν ἀσθενειῶν καὶ δὴ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν, εἶναι ἄξιον νὰ τύχη παρ' ἡμῖν ἰδιαιτέρας προσοχῆς.

Ἄν ἡ ἀπόκτησις τῆς υἰείας ἀπαιτῆ γνώσεις υἰεινάς, ἔξεις υἰεινάς

καὶ ἰδανικὰ ὑγείας, ταῦτα πάντα δύνανται νὰ κερδηθῶσιν εἰς ἀπάσας τὰς ἑλληνικὰς οἰκογενεῖας δι' ἑνὸς καὶ μόνου μέσου, μὴ ἀπαιτοῦντος οὔτε χρήματα, οὔτε ὑγειονομικὰς σχολὰς, οὔτε ξένους ὀργανωτὰς αὐτῶν, οὔτε ὑγειονομικοὺς ἐπιθεωρητὰς, οὔτε ἐγκυκλίους ἀπὸ τῶν γραφείων! Καὶ τὸ μέσον τοῦτο εἶναι ἢ ἐκ 400.000 στρατιᾶ τῆς μαθητικῆς ἑλληνικῆς νεότητος, ἂν αὐτὴ ὀργανωθῆ, προπαιδευθῆ καὶ ἀσκηθῆ εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ τοιοῦτου ἔργου, ὅπως ὀργανώθῃ καὶ ὀργανοῦται εἰς τὰς διαφόρους πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἐσχάτως εἰς αὐτὴν τὴν Βουλγαρίαν μὲ τὰς Cleaning Weeks τὰς ἐβδομάδας τῆς καθαριότητος, τὰ προγράμματα τῆς ὑγείας καὶ τὰς ἄλλας ὁμαδικὰς ἐπιχειρήσεις ἐν συνεργασίᾳ πρὸς τὴν ἐνήλικον κοινωνίαν.

Παρὰ τ' ἀνωτέρω ὅμως μέσα πρὸς θεραπείαν τῆς πτωχείας, ἂν ἀναλογισθῶμεν τὰ προαναφερθέντα αἰτία αὐτῆς, πτωχεία καὶ πρόνοια ὑπὲρ τῶν πτωχῶν θὰ ὑπάρχῃ, ἐπομένως ἀναγκαῖα θὰ εἶναι πάντοτε ἢ ὑπὲρ τῶν πτωχῶν πρόνοια, δαφιλευομένη ὅμως οὐχὶ ὡς σχεδὸν μέχρι σήμερον ἐτελεῖτο ἐν Ἑλλάδι, ἐνθα ἡ φιλανθρωπία πολλάκις ἐπηύξανε τὰ αἰτία τῆς πτωχείας καὶ διέφθειρεν ἀκόμη τὸν χαρακτήρα, ἀλλὰ διὰ μεθόδων καὶ συστημάτων ἐπιστημονικῆς Κοινωνικῆς προνοίας τὰ ὁποῖα βοηθοῦσι τοὺς πτωχοὺς, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν, νὰ ἐργασθῶσι καὶ διὰ τῆς ἐργασίας τῶν νὰ ἀποκτήσωσι τὰ μέσα τῆς ὀρθοποδησεῶς τῶν.

## ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Ἐκτιμήσατε περίπου τὴν ἔκτασιν τῆς πτωχείας ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ σας κοινότητι.
- 2) Ἐκτιμήσατε τὰ κακὰ ἐπακολουθήματα τῆς πτωχείας οἰκογενειῶν τὰς ὁποίας γνωρίζετε.
- 3) Εὑρετε τὰ αἰτία τῆς πτωχείας εἰς πέντε οἰκογενεῖας τῆς κοινότητός σας.
- 4) Ποῖον τὸ πρόγραμμα τῆς κοινότητός σας πρὸς περίθαλψιν τῶν πτωχῶν;
- 5) Δύναται ἡ κοινοκτημοσύνη ν' ἀπαλείψῃ τὴν πτωχείαν;
- 6) Τί θὰ ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἡ κοινότης σας πρὸς βελτίωσιν τῆς οἰκογενειακῆς καταστάσεως τῶν πτωχῶν μελῶν τῆς;
- 7) Τίνες αἱ μέθοδοι καὶ ἡ ἔκτασις τῆς περιθάλψεως τῶν προσφύγων κατὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφήν καὶ ἐντεῦθεν;
- 8) Τίνες αἱ μέθοδοι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ πρὸς περίθαλψιν;
- 9) Καθορίσατε μεθόδους περιθάλψεως καὶ προλήψεως τῆς πτωχείας.
- 10) Πῶς ἡ πολιτεία συμβάλλει εἰς τὴν πτωχείαν; Πῶς ἡ ἐκκλησία δύναται νὰ συμβάλῃ;
- 11) Ποῖα τὰ ἐλατήρια τῆς περιθάλψεως σήμερον τῶν πτωχῶν;
- 12) Ποῖον εἶδος πτωχῶν δὲν πρέπει νὰ τυγχάνῃ βοηθείας;
- 13) Τίνα τὰ αἰτία τῆς ἀνεργίας;
- 14) Ποῖα τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀνεργίας ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως;
- 15) Ποῖα τὰ μέσα πρὸς θεραπείαν τῆς ἀνεργίας; Βοηθεῖ ἡ ἐλάττωσις τῶν πόρων τῆς ἐργασίας; Πῶς;

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Gillin G.L. Poverty and Dependency Appleton, Century Co., New York, 1937.
2. Gillin, G.L. Social Pathology — Appleton, Century Co., New York 1939.
3. Public Assistance (Social Security Bulletin Vol I 1938.)
4. Queen Stuart A. et al. — Social Organization and Disorganization. Thomas V. Crowell Co., New York 1935.
5. Queen Stuart A. et al. Social Pathology Thomas V. Crowell Co., New York 1935.
6. Thomas W.I. and Jnaniecki, Florian—The Polish Peasant in Europe and America. Alf. A. Knopf 1927.